

Od poletne konjske bolezni, ki se imenuje norost ali tišavka.

§. 1. Lastnost in vzroki te bolezni.

Razun vrančniga prisada (Milzbrand) je ni bolj navadne poletinske bolezni pri konjih, kakor je norost, neumnost ali tišavka, ktero južni Slovani koževnik ali konjski bês, Nemci pa „Koller“ imenujejo.

Vročina, perpeki sonca, vroči in soparčni hlevi, hudo delo na polji poleti, prevozki komati, obilna klaja, ki vamp preveč napolni, posebno če ima konj premalo dela; bičanje konj po glavi i. t. d. so navadni vzroki te bolezni.

Večidel pa je huda vročina poleti mati te bolezni, ktera ima v glavi svoj sedež in v prisadu možganov obstoji.

Prisad možganov pa ne terpi dolgo, in kmalo se vlije po votlovinah ali na dnu možganov prisadna voda, ktera pertiska na možgane in njih opravila vstavlja, de postane konj vês neumen, omamljen in vertoglav, takó de ne vé ne práv iti, ne stati in ne ležati, pa tudi jesti in piti ne.

Vse to pride od tiša prisadne kervi ali prisadne vode na možgane, zató kmetovavci to boleznin po pravici tišavko imenujejo. Kmetje ji sicer tišavka zató pravijo, kër taki konji večidel le naprej ali na to ali uno stran tišijo: tode tega ni ravno pri vsacimu norimu konji viditi, česar se boste pri popisu te bolezni sami prepričali.

Kakor so med človeškimi norci eni hudi, eni tihi norci, taka je tudi pri ti konjski bolezni, ktera je dvojna: ena se imenuje divja norost (rasender Koller), ena pa tiha norost ali tišavka (Dummkoller, Schiebkoller).

Bolj pogostama se naméri tiha norost ali tišavka, kakor divja; včasih ste pa obé sklenjene: tihi norci neprevidama obdivjajo, potem pa zopet vtihnajo.

Malokrat pride norost nanaglama, večidel se le počasi začne. Poprej živi in pridni konji prihajajo bolj klaverni, levi, okorni; jed se jim vpéra, zató le počasi zobljejo in raji od tal, kot z jasel klajo jemljejo; skorej nič ne leže, ampak večidel stojé, bič (gajzlje) manj občutijo.

Te predznamnja neke dni terpé, potem pa se prikažejo očitne znamnja imenovane bolezni. Divja norost pa se večkrat nanaglama v hlevi ali na poti peréné.

Priden gospodar ne sme teh predznaminj v nemar pustiti, sicer bo zamudil pravi čas, o katerim se zamore bolnimu konju še pomagati.

(Konec sledi.)

Železen drat namest količev v nogradih.

Francozki vinorednik in ud kraljeve kmetijske družbe, gosp. Andrej Mihaux je na znanje dal, de bi menj zamudno bilo in vinorejcam tudi menj potroškov naredilo, ko bi po nogradih namest navadnih količev železen drat memo tert potegnili, kteriga je treba le semtertje z nekterimi količi podpreti. Imenovani Francoz pravi: de na ti napravi grozdi práv lepó visijo, in de tudi poprej in enakši dozorijo, kër so bolj na sonci. — Kaj neki bojo naši vinoredniki k ti napravi rekli?

Vprašanje 1. *

Kër je naša dolžnost, vražam in krivoverstvu se v bran staviti, kolikor je moč, in kër je Vaše veselje nam

znano, vraže, posebno, ktere se iz kmetije pledó, práv srečno vničevati; zató Vam naznanimo to le vražo per nas, in Vas prosimo za izgodno razjasnjenje.

V stročji na zernih mladiga (zeleniga) graha, se najdejo semtertje majhni beli červički, kteri kmalo ko se stročje razpré, od zerna poskačejo, kakor bolhe. Pravijo tedej nekteri tù, de jih dobri angelji k sebi posilijo zavolj požrešnosti človeka, ki si mlado stročje luši v jed, predenj je zrelo. To pravijo, kër si ne vedo povedati, zakaj in kakó červički proč poskačejo. — Mi bi menili, de poskačejo zató, kër se prestrašeni nanaglama v prostim zraku čutijo, ko so poprej v stročji zaperti bili; poskačejo pa morde takó, de červiček glavico in konec svojiga života pod-se sklone, takó, de sreda života je veršina kolesca. Ko bi trenil, razpné červiček glavico in konec života; in to je njegov skok.

Primskovski.

Odgovor na vprašanje. Kakor vsak drugi sadež, ima tudi grah, zelen in süh, svoje gosence in kebričke, ki na njem ali v njem živijo, in ki se izvalijo iz červičkov, kakor druge gosence in kebrički. Kebrički, ki se Müffelkäfer imenujejo, so nar navadniši grahovi gosti in tacih je posebno veliko na Krajskim. To nam spričujejo gosp. Ferd. Šmidt, slavni natoroslovec, ki se posebno s spoznanjem metuljev, kebrov in gosenc pečajo.

Ko bi angelji gosence in kebre pasli, bi imeli pač veliko opraviti: to je babja kvanta, s ktero se Bog žali. De ljudjé zelen in mlad grah jedó, je práv, zató kër je nekteri zelen grah veliko boljši od zrelega in ga želodec tudi ložeje prekuha. Človek tedej práv dela, če si stvari Božje takrat v živež obrača, kadar mu bolj služijo. Saj tudi senó in otava ni popolnoma zrela trava in ljudjé bi taciga kmeta bedaka imenovali, ki bi pustil otavo na senožeti do dobriga dozoréti.

Kar ste tedej, častitljivi gosp. Primskovski od skoka imenovanih červičev pisali, ste práv dobro pisali, samó to Vas prosimo, de bi nam nektere grahove červiče, same ali pa s stročjem vred, v Ljubljano poslali, de jih bomo pregledali in Vam potem tudi pleme teh červičev natanjko na znanje dali. Vredništvo.

Vprašanje 2. *

Per nas imajo nekteri bogatini velike njive korúna, kteriga prodajajo še na rasti po razorih ali gričkih marsikterim gostačam ali tudi drugim, kteri nimajo njiv, pa bi si radi kupili dobriga, zdraviga korúna. Posebna dobrota bi bila, ako bi imeli vsaj nekoliko gotovost po zunajnih spričkih, kteri korún de je debelji, ali kteriga de je več; de bi se ne okupili, kar se marsikrat zgodi. — Ali bi se ne smelo sklepati: kolikor je korúnjevka gosteji, toliko je tudi korúna v zemlji več? in kolikor je ona debelji in višji toliko debelji je korún v zemlji? Prosimo sa razjasnjenje te zale kmetijske zastavke.

Primskovski.

Odgovor na vprašanje. Vsi sadeži serkajo večidel svojiga živeža po perji ali listji iz zraka. Pravó očitno se je to pri korúni pokazalo takrat, ko je nektere kmetovavce norost napadla, mu mlado korunjevko porezati; misleči, de bojo potem več in debeljiga korúna perdelali. Pa grozno so se opekli in kmalo so to razvado v nemar pustili, zakaj namest debeliga korúna, ki so ga pričakovali, so pridelali le slabiga korunčka.

Debelo in košato korunjevo steblo tamnozelene farbe je gotovo znamnje debeliga in obilniga korúna. To tudi poljski tatovi dobro vedó, ki le po debelih in temnozelenih steblih segajo.

Tanjke stebila, akoravno so práv goste na kupu, kažejo, de je pod kupam le drobán korunček in